

BÖLÜM 8

OBEZİTE VERGİSİNİN HALK SAĞLIĞI BAKIŞI İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Pınar ALTUN YILDIRIM¹
Ersin NAZLICAN²

GİRİŞ

Obezite, çağımızın hastalıkları arasında giderek artan ciddi bir halk sağlığı sorunudur. Gerek dünyada gerekse Türkiye’de hızla artmaya devam etmektedir. Günümüzde yaygınlaşan modern hayatın getirdiği ulaşım araçları ve teknoloji insanlığı daha rahata daha kolayca yani sedanter bir yaşamı tercih etmesini sağlamıştır. Tek nedeni fiziksel aktivitenin azalması değil aynı zamanda kalori alımı arasında dengesizliklerde diğer nedenler arasındadır. İnsanların fiziksel aktivitesinin azalmasının yanında kalori bakımından yüksek ama içinde tatlandırıcı bulunan düşük maliyetli besin değeri sıfıra yakın besinler tüketmesi obezite oranlarındaki artışa sebep olmuştur. Obezite; kanser, diyabet, kalp, böbrek gibi ciddi hastalıkların yanı sıra psikolojik sorunlara da neden olmakta ve insanların yaşam kalitelerini düşürmektedir. Bu hastalıklardan dolayı sağlık hizmetlerine, bunun neden olduğu sağlık sorunlarını önleme ve tedavi etme gibi doğrudan maliyetleri vardır. Aşırı kilolu veya obez olmalarından dolayı hasta olan kişilerin çalışamamasının da topluma bir bütün olarak maliyeti vardır. Bu durum devletlerin obezite ile ilgili tedbirler almasına neden olmuştur. Bunlardan biride obezite vergisidir. Hükümetler, bu vergi ile bahsedilen ürünlerin alımının ve tüketiminin azalmasını amaçlamıştır.

Bu derlemede, ülkelerin obeziteyle mücadelede obezite vergi politikalarının incelenmesi ve ülkemizde obezite vergisiyle ilgili öngörülerin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Obezite

Sağlık açısından risk oluşturan anormal veya aşırı yağ birikimi Dünya Sağlık Örgütü(DSÖ) tarafından aşırı kilo ve obezite olarak tanımlanmıştır. Beden kitle indeksi (BKI-Boy-cm/ağırlığın-kg karesi); 25’in üzerinde ise fazla kilolu, 30’un

¹ Arş. Gör. Dr., Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD., pinaraltuns92@gmail.com

² Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD., e.nazlıcan@gmail.com

suyuna erişimi ve kullanılabilirliği artırmak; sağlıklı yiyecek ve içeceklerin tüketimine geçişi teşvik etmek; sağlık hizmetlerini iyileştirmek; tarım ve sanayide sağlıklı yiyecek ve içeceklerle yönelik değişiklikleri teşvik etmek gibi⁴.

SONUÇ

Bulaşıcı olmayan hastalıklar arasında oldukça çok görülen obezite gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkenin önemli bir halk sağlığı sorunudur ve bununla ilgili ülkeler çalışma yapmaktadır. Modern çağın getirdiği bazı kolaylıklar insanları daha az fiziksel aktiviteye yöneltmiştir. Bunlara ek olarak yenilen besinlerin kalori olarak yüksek, besin değeri olarak düşük olması obeziteyi çağımızın salgını haline getirmiştir. Buz dağının görünen kısmın da yüksek kalori ve fiziksel aktivite azlığı olarak görünse de görünmeyen kısmında devletler üzerine ekstra maliyetler, işe devamsızlık, kronik hastalıklara yatkınlık sağlaması, olarak yansımaktadır. Buna çözüm olarak devletler farklı vergi sistemleri ile önüne geçmeye çalışmaktadır.

Bu anlamda obezite vergisini uygulayan ülke sayısı da giderek artmaktadır. Ancak ülkemizde bu vergi türü spesifik olarak uygulanmamaktadır. Unutulmaması gereken obezite ile mücadele konusunda hastalık açısından toplumun bilinçlendirilmesi en önemli adımlardan biridir. Bu anlamda kamu spotları ile halkın farkındalığının artmasının büyük yarar sağlayacağını öngörmekteyiz. Aynı zamanda egzersizin teşviki de oldukça önemlidir. Obezite vergisi, tek çözüm olmamakla beraber tamamlayıcı boyutu göz ardı edilemez.

KAYNAKLAR

1. WHO Obezite 20/9/2021 https://www.who.int/health-topics/obesity#tab=tab_1
2. OECD(2019) Heavy Burden of Obesity:The Economics of Prevention 20/9/2020 <https://www.oecd.org/health/the-heavy-burden-of-obesity-67450d67-en.htm>
3. Andrew Leicester, Frank Windmeijer Economic Incentives To Reduce Obesity The Institute For Fiscal Studies Briefing Note No. 49 <https://ifs.org.uk/publications/1797>
4. Pan American Health Organization (2015). Taxes on Sugar-Sweetened Beverages as a Public Health Strategy: The Experience of Mexico, Mexico DF, Mexico 20/9/2021 <https://iris.paho.org/handle/10665.2/18391>
5. Silke Thiele, Jutta Roosen Obesity, Fat Taxes and Their Effects on Consumers: A Legal-Economic Perspective Harry Bremmers Kai Purnhagen Economic Analysis of Law in European Legal Scholarship Springer Link Switzerland 169-193
6. TÜİK(2019) Türkiye Sağlık Araştırması 20/9/2021, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020-37242>
7. TBSA(2019) TBSA Rapor Kitabı 20/9/2021 https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Yayinlar/kitaplar/TBSA_RAPOR_KITAP_20.08.pdf
8. Guideline: Sugars intake for adults and children. Geneva:World Health Organization; 2015 (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/149782/1/9789241549028_eng.pdf).
9. Cemil RAKICI, Tarık Zeki YILMAZ Obezite İle Mücadelede İlave Şekerli İçeceklerin Vergilendirilmesi Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 11 Sayı: 21 / Haziran 2021 Osman Murat Telatar Abdulkirim Daştan 25-45

10. Blouin, C. (2014). The Economic Impact of Obesity and Overweight, Institut National de Santé-Publiques du Québec, https://www.inspq.qc.ca/sites/default/files/publications/1799_topo_9_va.pdf,
11. Eroğlu, O. & Koyuncu, C. (2018). Obezite Vergisi ve Türk Vergi Sisteminde Obeziteye Yönelik Uygulamalar, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(2), 178-194
12. WHO(2017). Taxes on Sugary Drinks: Why Do It 20/9/2021? <https://apps.who.int/iris/handle/10665/260253>
13. Gergerlioğlu, U. (2016). Bazı OECD Ülkeleri Bağlamında Obezite Vergilerinin Değerlendirilmesi, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(2), 149-166
14. Doğan, A. & Kabayel, M. (2017). “Dünya Uygulamaları Perspektifinde Obezite Vergilerinin Uygulanabilirliği”, Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(5): 64-71.
15. Orçun AVCI examination of Obesity Tax Theoretically Innovation and Global Issues Congress IV, 2018: 730-736
16. Talha GEZGİN Prof. Dr. Naci Tolga SARUÇ Obezite Vergisinin Kabul Edilebilirliği: Anket Araştırması İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları 62. Seri / Yıl 2017-[2]
17. Fitzroy, J. H. (2018). Implementing a Sugar Tax in Cariba, INGSA, https://www.ingsa.org/wp-content/uploads/2018/03/Sugar-Tax-Policy_FHenry-compressed.pdf 20/9/2021
18. Gelir İdaresi Başkanlığı. (2018). 20/9/2021 https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/mevzuatek/otv_oranlari_tum/03_01_2018_III_sayili_liste.htm